

Međunarodna konferencija

Evaluacija u obrazovanju u balkanskim zemljama

Institut za pedagogiju i andragogiju, u saradnji sa Odeljenjem za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, Ministarstvom prosvete i nauke Republike Srbije, Balkan Society for Pedagogy and Education (Balkanskim društvom za pedagogiju i obrazovanje iz Soluna, BASOPED), Društvom za obrazovanje odraslih, Društvom andragoga Srbije i Klubom studenata andragogije, organizovalo je četrnaestu po redu BASOPED međunarodnu konferenciju pod nazivom „Evaluation in Education in the Balkan Countries“. Konferencija je održana od 16. do 18. juna 2011. godine na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Međunarodne konferencije u organizaciji Balkanske asocijacije, realizuju se svake godine u jednoj od zemalja članica Asocijacije. Srbija je bila domaćin konferencije po drugi put.

Skupu je prisustvovalo oko 200 učesnika iz zemlje i inostranstva. Među učesnicima prvenstveno su bili univerzitetski nastavnici, istraživači, tvorcii obrazovnih politika i studenti iz oblasti nauka o vaspitanju i obrazovanju iz zemalja članica Balkanske asocijacije: Albanije, Bugarske, Makedonije, Slovenije, Rumunije, Turske, Grčke i Srbije. Konferenciju su posetili i učesnici iz Španije i Velike Britanije.

Skup su otvorili dekanica Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, prof. dr Vesna Dimitrijević, kao i predsednik BASOPED-a, prof. dr Özcan Demirel. Nakon zvaničnog otvaranja Konferencije usledio je plenarni rad, tokom kojeg su nacionalni izvestioci iz zemalja učesnica (Albanija, Bugarska, Makedonija, Slovenija, Rumunija, Srbija, Turska, Grčka) predstavili aktuelno stanje obrazovnih sistema u zemljama iz kojih dolaze, a koje se odnosi na evaluaciju. Ostatak prvog dana i čitav drugi dan protekao je u paralelnom radu trideset pet radnih grupa, u okviru kojih su se razmatrali problemi vezani za evaluaciju različitih aspekata obrazovanja kao i evaluaciju različitih elemenata obrazovanja, od predškolskog do obrazovanja odraslih. Tematski, učesnici radnih grupa su svoja izlaganja usmerili ka sledećim problemskim oblastima:

Etički aspekti evaluacije. U okviru ove grupe, a nakon individualnih prezentacija i grupne diskusije, došlo se do zaključka da iako različite zemlje poseduju različite modele evaluacije, u okviru njih je uvek sadržan i etički aspekt.

Psihološki aspekti evaluacije. Učesnici u okviru radnih grupa održanih na ovu temu usaglasili su se oko toga da evaluacija mora da bude objektivna, realna i kompleksna. Posebno su istaknute dalekosežne posledice koje negativna povratna informacija može da ima na ličnost učenika, te da kvalitativni kriterijumi evaluacije treba da budu bolje povezani sa vrednosnim sistemima učenika.

Metode i tehnike evaluacije – različita iskustva. Postoji narastajuća potreba za korišćenjem ček-listi, dnevnika, beležaka, portfolija i savremenih tehnika u procesu evaluacije. Učenici, studenti i polaznici uče i tokom procesa evaluacije njihovih postignuća. Evaluacija i pružanje adekvatne povratne informacije igraju veoma značajnu ulogu u procesu vođenja učenika, studenata i polaznika kroz proces učenja.

Evaluacija u posebnim naučnim i predmetnim oblastima. Prezenteri radnih grupa u okviru kojih se diskutovalo o evaluaciji u posebnim nastavnim predmetima predstavili su istraživanja vezana za metode i tehnike vrednovanja nastave maternjeg jezika, stranih jezika, književnosti, geografije, biologije, matematike, likovnog i muzičkog obrazovanja i vaspitanja. Članovi ove radne grupe usaglasili su se oko toga da nastavnici koriste metode kvantitativnog, a ne i (ili znatno ređe) kvalitativnog vrednovanja. Loše strane ovakvog pristupa najvidljivije su u predmetima kao što su muzičko ili likovno obrazovanje, imajući u vidu da je ovde potrebno proceniti i kreativnost i talenat učenika – što je veoma teško izraziti ocenom na brojčanoj skali.

- *Evaluacija od strane studenata.* Istraživanja na ovom polju pokazala su da studenti veruju u značaj i neophodnost evaluacije nastavnika, ali pokazuju nizak stepen zadovoljstva tehničkim aspektima ove evaluacije (nisu zadovoljni načinom na koji se ona izvodi). Raspravom o ovom aspektu evaluacije u obrazovanju, članovi radne grupe usaglasili su se oko toga da svest nastavnika i studenata o njihovoj obostranoj odgovornosti u tom procesu doprinosi pozitivnim promenama u učenju i procenjivanju.
- *Evaluacija u procesu inicijalnog osposobljavanja i usavršavanja nastavnika.* Članovi radne grupe istakli su nekoliko zaključaka. Zamerka se upućuje preteranoj rigidnosti nastavnika s obzirom na korišćenje tradicionalnih metoda u procesu evaluacije. Nadalje, nalazi pokazuju da nastavnici imaju pozitivan stav prema alternativnim metodama evaluacije, jer se njima razmatraju neki od problema koji ranije nisu uzimani u obzir. Iako alternativne metode evaluacije imaju široku primenu,

veoma su zahtevne i traže ulaganje dodatnog truda prilikom njihove implementacije.

- *Evaluacija postignuća učenika/studenata.* Rezultati međunarodne procene obrazovnih sistema balkanskih zemalja ukazuju na neophodnost permanentnog poboljšanja ne samo sistema vrednovanja, već svih aspekata obrazovnog sistema, kao i osposobljavanja studenata za kontinuirano obrazovanje i učenje. Članovi ove radne grupe složili su se i da je PISA valjani instrument postignuća, ali da svaka zemlja treba da ima razvijen sopstveni sistem evaluacije.
- *Evaluacija obrazovnih institucija.* Obrazovne institucije su veoma kompleksni sistemi, te je neophodna paralelna evaluacija njihovih različitih aspekata i elemenata. Akcenat je na internoj i eksternoj evaluaciji koja vodi ka objektivnijim rezultatima.
- *Evaluacija u predškolskom obrazovanju.* Ključna stvar vezano za poboljšanje kvaliteta evaluacije u predškolskom obrazovanju jeste kontinuirano profesionalno usavršavanje zaposlenih. Veoma je važno da obrazovanje ne postane uniformno, već da zadrži osobenosti određene nacije i kulture. Obrazovanju dece, ali i odraslih, treba pristupiti holistički i u skladu sa tim potrebno je evaluirati učenike uzimajući u obzir njihovu celokupnu ličnost.
- *Evaluacija u visokom obrazovanju.* Kvalitetna evaluacija u visokom obrazovanju zahteva i adekvatno obučene profesore; oni moraju da budu podjednako dobri i u evaluaciji kao i u podučavanju. Neosporno je da studenti treba da budu uključeni u proces evaluacije, ali je efekat još bolji kada se studenti prethodno upoznaju sa kriterijumima ove evaluacije.
- *Evaluacija u obrazovanju odraslih.* Zajedničkom diskusijom i radom na preporukama u okviru radne grupe koja je razmatrala evaluaciju na polju obrazovanja odraslih, učesnici su došli do zaključka o velikom značaju ključnih kompetencija za lični i socijalni razvoj pojedinca. Naglasak je na potrebi za individualnim pristupom polazniku, razvoju socijalnih, intelektualnih i veština emocionalne inteligencije, i partnerskom odnosu između nastavnika i polaznika u procesu učenja. Za proces obrazovanja i evaluacije kao njegovog sastavnog dela, ključna je atmosfera u kojoj se uči.

Prvi put od kada se organizuju BASOPED konferencije, studenti su imali aktivnu ulogu u učešću u radnim grupama. Naime, paralelno sa radom ostalih grupa, organizovane su i studentske radne grupe. U njima su kako domaći, tako

i studenti iz inostranstva, imali mogućnost da prezentuju svoje radove i istraživanja na temu evaluacije – sa akcentom na njima najzanimljivije aspekte – a to su evaluacija studenata od strane profesora, profesora od strane studenata i samoevaluacija. Diskusijom na ovu temu, došlo se do zaključka o potrebi da evaluacija bude prisutna u svim dimenzijama i fazama obrazovnog procesa (a ne samo na kraju semestra), pa čak i putem osnivanja posebnog nastavnog predmeta u okviru studija. Predlaže se upotreba novijih istraživačkih metoda evaluacije, a za koje je dokazana veća efikasnost u odnosu na tradicionalne metode.

Kada imamo na umu da su mnogi aspekti u obrazovanju, kao i mnoge druge stvari koje stoje u vezi sa obrazovanjem, zasnovane i dalje se razvijaju na osnovu rezultata evaluacije – jasno je zašto je za temu ovogodišnje konferencije, održane u Beogradu, izabrana upravo „Evaluacija u obrazovanju u balkanskim zemljama”. Značaj u razmatranju različitih pitanja, kao i vrednost razmene iskustava na polju evaluacije u obrazovanju, proističe i iz narastajućih nastojanja da se poboljša kvalitet obrazovanja u balkanskim zemljama. Upravo evaluacija predstavlja proces koji je u njegovoj osnovi.

Rezultati različitih tipova evaluacije predstavljaju bazu za sisteme akreditacije institucija i programa, razvoj kadrova u oblasti obrazovanja, razvoj obrazovnih politika i sistema obrazovanja, prohodnost polaznika u formalnom i/ili neformalnom obrazovanju, komparaciju postignuća sa drugim zemljama i regijama, sistem sertifikacija, uspostavljanje standarda u obrazovanju, razmatranje efikasnosti i efektivnosti obrazovanja i mnoštvo drugih pitanja i problema. Opisano stanje je svoj odraz imalo i u broju saopštenja prijavljenih za Konferenciju. I ne samo to – iz mnoštva različitih zaključaka radnih grupa jasno se vidi da je razmatranje evaluativnih procesa otvorilo i niz drugih problema, što nam istovremeno ukazuje na složenost evaluacije.

Iz svega pomenutog, više je nego jasna aktuelnost ovogodišnje teme i ciljeva koje su domaćini i posetioci zajedno uspjeli da ostvare produkujući važne zaključke u vezi sa dosadašnjom praksom, kao i izuzetno značajne preporuke za budućnost.

Sledeća BASOPED konferencija, predviđena za 2012. godinu, biće održana u Rumuniji.

Kristina Pekeč i Bojana Radujko